

3. WEKIERY

Najprostszą bronią obuchową używaną przez piechotę była drewniana maczuga rozszerzająca się w kierunku szczytu lub zwieńczona wyprofilowaną kulą. Noszenie drewnianych pałek przez mieszczan we Wrocławiu zabronione było rozkazem króla Władysława z 1511 r. (Neugebauer 1876, s. 25), co świadczy o ich znacznej skuteczności jako broni.

Liczne przykłady takiego oręża odnaleźć można w śląskim malarstwie miniaturowym, głównie w scenach pasyjnych. Zwykle drewniane pałki i maczugi (ryc. 187a) namalowano na miniaturach psalterza z biblioteki klasztoru w Lubiążu (BU, sygn. IF 439, s. 22R, 76V) z 1495 r. Sceny z rękopisu *Rozmyślenia Pasyjne* (ryc. 187b) z biblioteki Augustianów w Żaganiu (BU, sygn. IQ118, s. 8R i V, 10R), z lat 1450-1460, obfitują z kolei w przedstawienia drewnianych maczug, zakończonych bardziej regularnie wyciętą kulą. Broń taka występuje na Pentaptyku Ukrzyżowania z kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu z 1500 r.

Niewielką innowacją stanowiło nabicie głowicy maczugi kolcami i okucie wzmacniającymi pierścieniami, przez co powstała broń nazywana wekierą lub z niemiecka *Morgenstern*. Wekiery występują, w śląskim malarstwie miniaturowym jeszcze przed wojnami husyckimi (Goliński 1990, s. 59).

Morgenstern, jak i zwykłą maczugę – *Keule* – wymieniono w spisie uzbrojenia mieszczan Legnickich z lat 1402-05 (Schönbörn 1942, s. 67).

Jedna z największych kolekcji wekier o głowicach toczonych w kształt kuli lub gruszkowatych z początku XV w. znajduje się w arsenale miejskim w Pilźnie, gdzie przechowywana jest od średniowiecza. Kuliste głowice wzmacniono obręczami metalowymi u podstawy i szczytu, między którymi biegnie pojedynczy rząd kolców; choć zdarzają się egzemplarze z trzema rzędami. Na szczycie głowicy, wewnątrz obręczy, umocowany jest grot. Podobna wekiera widnieje na malowidłach ściennych z ok. 1490 r. w kościele w Hajdukach Nyskich, pow. nyski (ryc. 188b).

Wartościowy zbiór późnośredniowiecznych wekier z wyposażenia dawnego arsenału miejskiego w ratuszu legnickim, przechowywany był przed II Wojną Światową w Städtisches Museum w Legnicy (Winkel 1927, s. 179). Egzemplarze te charakteryzo-

wały się beczułkowatym kształtem głowicy nabijanej kolcami oraz grotem zaopatrzonym w hak (ryc. 188a). Ostatnią z wymienionych cech można potraktować jako charakterystyczną dla broni z legnickiej zbrojowni (por. Langenhan 1902, s. 58).

Zestawienie wekier z Muzeum Narodowego we Wrocławiu zaprezentował M. Goliński (1990, s. 59). Nie wszystkie z uwzględnionych przez tego autora zabytków, jak sam zresztą przypuszczał, mają metrykę średniowieczną, a niektóre budzą wątpliwości co do autentyczności. Egzemplarz o nr inw. IX-774 (ryc. 188c), z uwagi na kształt wąsów wyciętych faliste, spotykanych również przy halabardach, można datować najwcześniej na 1. poł. XVI w., lub bardziej precyzyjnie czas wojen chłopskich z 1. ćw. XVI w. Interesujące jest w tym przypadku konstrukcyjne ulepszenie, polegające na zastosowaniu wzmacniającej obręczy środkowej, w której wykonano gniazda do osadzenia kolców. Starsze zabytki z Pilzna, analogiczne do wekiery z malowideł w Hajdukach Nyskich, pow. nyski, pozbawione takiego wzmocnienia, noszą ślady licznych spękań na głowicach. Obręcze środkowe mają także wekiery z Arsenału w Grazu, zamówione na potrzeby chłopskiego kontyngentu wojskowego w 1685 r. (Krenn 1991, s. 60, 61).

Liczne egzemplarze były już w XIX w. przedmiotem pożądania kolekcjonerów, co w naturalnej konsekwencji prowadziło do fałszowania zabytków. Trudno czasem ocenić na podstawie fotografii archiwalnych dawnych zbrojowni z terenu Śląska autentyczność poszczególnych okazów uzbrojenia, wśród których także znajdują się wekiery (ryc. 190a,b).

Charakter broni, która w prawie całej swojej masie wykonana była z drewna powoduje, że na obecnym etapie badań jest ona nieuchwytna w materiale archeologicznym z obszaru Śląska. Dopiero żmudna analiza szczegółów egzemplarzy zachowanych w dawnych arsenalach zachodnioeuropejskich, które stanowią gwarancję autentyczności zgromadzonych tam zabytków, może przynieść w przyszłości identyfikację pozostałości wekier w śląskich zbiorach archeologicznych.